

EGY FILM ZENÉJE (BOLERO – LE MYSTÈRE RAVEL)

(Warner Classics 5054197954160)

Mindmáig szinte érzem ujjaimban azt a megilletődést, amellyel gyermekként kézbe vettem a Gondolat Kiadónál 1959-ben megjelent Ravel-kismonográfiát. Akkor talákoztam először azzal a jelenséggel, hogy zeneszerző – könyvet ír. Petrovics Emil munkája után csaknem két évtizednek kellett eltelni, hogy további magyar nyelvű olvasnivalóhoz jusson a Ravel élete és művészete iránt érdeklődő. A „Szemtől szembe” sorozatban 1978-ban látott napvilágot az időközben publikált francia nyelvű szakirodalom ismeretében készült monográfia, Pándi Marianne munkája. Levelek, korabeli dokumentumok kínáltak lehetőséget a szerző személyiségének megismeréséhez. Mindeközben folytatta hódító útját a Bolero, amely azóta is megannyi stílusú muzikus számára jelent inspiráló forrást, és megunhatatlan hallgatnivalót a nagyközönség számára.

[Bolero feliratos előzetes \(12\) \(2:08\)](#)

Természetes tehát, hogy Ravel-filmjének ezt a címet választotta a Párizsban élő, luxemburgi filmrendező, Anne Fontaine, aki a vele készült interjúban elmondta, gyermekkorában meghatározó zenei élményt jelentett számára a Bolero. A szabad adaptáció alapjául Marcel Marnat Ravel-könyve szolgált (Éditions Fayard, 1986).

Azt tapasztaljuk, a hang gyorsabban terjed a fénynél, pontosabban: a Warner Classics CD-jén előbb hallható „világszerte” a film zenéje, mint ahogyan a filmprodukciónak eljutna különböző országokba. Információk szerint már április hónap folyamán eljutott hazánkba mozifilmként.

Addig is, mielőtt hozzájutnánk az „Egészhez”, itt a közvetett élmény, a „Rész”, s bonus a hallgatónak a CD kísérfüzete, a film adataival és érdekes információkkal.

Zeneszerzőről szóló filmek esetében többnyire a „főhős” életművéből származik a „kísérőzene”, vagyis többé-kevésbé ismert darabjainak részletei sorjáznak. Ebben a filmben viszont három Chopin-zongoramű is felcsendül, közülük kettő régi felvétel (h-moll keringő Dinu Lipattival 1950-ből, c-moll noktürn Samson François-val 1966-ból), egyet pedig a közelmúltban készítettek (a-moll keringő Aurélien Pontier-val, 2020-ban). A tracklistából kiderül: a címadó kompozíciót a film számára rögzítették a Brüsszeli Filharmonikusokkal, Dirk Brossé vezényletével, továbbá a filmben két Ravel-művet (Pavane egy infánsnő halálára, Alborada del gracioso) játszó, a komponista műveinek rangos előadójaként értékelt Alexandre Tharaud két keringő-improvizációját (Valse improvisée dans le style années 20 – Scène du bal, és Valse improvisée dans le style foxtrot). A filmben felcsendül még a La Valse, továbbá egy-egy tétel a 2. hegedűszonátából, az a-moll zongorahármasból, a Vonósnégyesből, a Lúdanyó meséből és a G-dúr zongoraversenyből. A szereplők listáját olvasva az „ismert” nevek sorában Ida Rubinstein és Marguarite Long mellett az idősebb zeneszerző-társ Lalo neve tűnik fel – akit Alexandre Tharaud alakít.

Napjainkban nagy népszerűségnek örvendenek a filmzene-összeállítások, lett légyen szó egy alkotáshoz tartozó részletekről, avagy a filmzene szerzőjének életművéből készített válogatásként. Általában a film jelenti az alap-élményt, amelynek részleges felidézése a későbbiekben örömforrást jelent. A „fülbemászó” zenék újrakhallgatásakor felidéződnek cselekmény-részletek, események, kivetített érzelmek. Tehát, az emlékek felidézése inspirálja a fantáziát, s eközben erősödik a film történetével, a szereplőkkel való érzelmi kapcsolat, vagyis, a hallgató mintegy „érdekeltté válik” a történetben. Ez a fajta személyesség afféle katarzis-forrás is lehet. Nem véletlen, hogy mind több – hangverseny-repertoáron nevelkedett – szimfonikus zenekar is vállalkozik filmzene-programok megszólaltatására (nemegyszer vállalkozó-kedvű zenekari játékosok átiratában). Tovább népszerűsödik tehát az egyébként is népszerű, s ennek a folyamatnak szinte természetes folytatása a hasonló élmények keresése.

Ezúttal más irányba vezethet a tájékozódás iránya. A történeti zeneirodalom értékei kerülnek módosult funkcióba a filmben – addig viszont, amíg nem társul látvány a hallgatnivalóhoz, érdemes közelebbről megismerkedni az egyes darabokkal/tételekkel, utánanézni keletkezési körülményeiknek, egykori fogadtatásuknak, a szerzői életműben elfoglalt helyüknek. S amíg e részleteknek utánajár valaki, óhatatlanul is feltámad (megnövekedik) érdeklődése a komponista iránt. És ha a rendelkezésre álló olvasmányokból tájékozódik, azon veheti észre magát, hogy Ravel-képe immár kilép a papír síkjából, virtuálisan háromdimenziós lesz. Ember, egyéni tulajdonságokkal, és főként: olyan tehetséggel, amely maradandó nyomot hagyott a kultúrtörténetben.

Ravel szerepében Raphaël Personnaz

Ravel szerepében Raphaël Personnaz

Jelenet a filmből

Zenehallgatási élmény, amely szinte észrevétlenül ismeretszerzésre sarkall, amíg a szem is kap gyönyörködnivalót.

Fittler Katalin